

УДК 94(477:438)339.5"1988/2004"

Наталія Чорна

ІСТОРІОГРАФІЧНІ ОЦІНКИ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА НАПРИКІНЦІ 80-Х РР. XX СТ. – 2004 Р.

У статті здійснено аналіз праць українських та зарубіжних дослідників, що розкривають генезу торгівельно-економічного співробітництва України та Польщі наприкінці 80-х рр. XX ст. – 2004 р., визначено основні напрямки дослідження проблеми.

Ключові слова: Україна, Польща, відносини, торгівельно-економічне співробітництво, історіографія.

Сьогодні, напевне, мало в кого викликає сумнів важливість партнерства України та Польщі як для кожної з держав, так і для Європи й світу загалом. Становлення сучасних українсько-польських взаємин почалося у період, коли існували Організація Варшавського договору (ОВД) та Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ) і обидві держави були їх учасницями. З розпадом СРСР Україна й Польща перейшли до розбудови взаємовигідного партнерства на засадах незалежності та суверенності. Відносини набули належного нормативно-правового та інституційного забезпечення, наповнилися реальним змістом і вже на початку другої половини 90-х рр. XX ст. визначалися як стратегічні.

Розбудова українсько-польського партнерства супроводжувалася низкою викликів. Найбільш серйозним із них виявився вступ Польщі до Євросоюзу (ЄС) у 2004 р. Європейська інтеграція суттєво позначилася на відносинах Варшави та Києва, стала для них своєрідним рубежем, "відправною точкою" для початку нового етапу. Як і передбачалося, зміни у торгівельно-економічній сфері виявилися найбільш відчутними.

Торгівельно-економічне співробітництво – одна з важливих, проте, як засвідчив аналіз історіографічного доробку українських та зарубіжних авторів, недостатньо вивчених складових міждержавних взаємин України та Польщі. Цитуючи українського історика І. Афанасьєва [1, с. 108–112], щодо того, що "ступінь дослідженості економічних аспектів польсько-українських відносин не відповідає ступеню їхньої значущості", мусимо цілковито з ним погодитися. Дарма, що цитована розвідка опублікована у 2001 р., від якого нас відділяє вже більше, ніж десятиліття. З того часу ситуація змінилася не особливо різко. Зосереджуючись на вивченні українсько-польських взаємин, учені здебільшого звертають увагу на їх політичний аспект. Економічна та інші складові міждержавних відносин зазнають при цьому побіжного, контекстного висвітлення.

Мета цієї публікації – проаналізувати праці українських та зарубіжних дослідників, присвячені торгівельно-економічному співробітництву України та Польщі наприкінці 80-х рр. XX ст. – 2004 р.

Аналіз публікацій, у яких автори зверталися до проблеми українсько-польської взаємодії, засвідчив, що економічне співробітництво між двома державами на початку 1990-х рр. було оцінено вкрай негативно. Так, В. Глібов та Д. Горун торгівельні відносини назвали нерозвиненими [2, с. 19], а С. Бурант – "слабким місцем" співпраці [3, с. 107]. Цілком очевидно, що останні роки комуністичного минулого, позначені різким погіршенням економічної ситуації у кожній із країн, одним із своїх безпосередніх наслідків мали сповільнення торгівельно-економічних взаємин між ними. Попри зростаючу активність, співробітництво України й Польщі ускладнене низкою проблем. Найбільш серйозними серед них фахівці визначали системну несумісність економік, незначну частку високотехнологічної продукції у сукупному товарообороті [2, с. 19], відсутність в Україні чітко сформульованих правових підстав для іноземних інвестицій [4, с. 10], а також значні диспропорції між двома економіками, обмежену пропускну спроможність інфраструктури та відсутність механізму платежів [3, с. 108–109].

Одними з перших українсько-польські відносини розглянули польські учені В. Гілл, Н. Гілл [5]. У дослідженні, що охоплює 1989–1993 рр., автори зосередилися на вивченні чотирьох складових співпраці. Чільне місце серед них посіло співробітництво в економічній сфері.

Економічну складову пострадянських взаємин України й Польщі проаналізували В. Глібов та Д. Горун. У їх праці [2, с. 15–21] значне місце відводиться спільним економічним проектам та співробітництву в окремих галузях економіки. Констатуючи товарообмін України з Польщею у 1993 р. на рівні 1 % від загального обсягу її торгівлі з іншими країнами, вчені відзначили швидке його зростання з наступним подвоєнням вже у 1995 р. Активізація політичного співробітництва між

Україною та Польщею у 1996–1997 рр. дозволила прогнозувати подальші позитивні зрушення у сфері економічної взаємодії. До найбільш перспективних для співробітництва галузей вчені віднесли фармацевтичну промисловість, сільське господарство та переробку сільськогосподарської продукції, енергетику та теплопостачання, транспорт та охорону навколишнього середовища [2, с. 19].

Одними з перших високі оцінки економічним взаєминам України й Польщі дали українські дослідники С. Пирожков та О. Крамаревський. У 1996 р. вони опублікували статтю [6, с. 14–25], у якій, проаналізувавши динаміку міждержавних взаємин, дійшли висновку про позитивні зрушення в економічному співробітництві. Їх поява, на думку авторів, дає підстави говорити про сприятливі перспективи на майбутнє. "Зміцнення економічних зв'язків уявляється найбільш перспективним шляхом підвищення ступеня взаєморозуміння між двома країнами, і саме цьому аспекту в даний період бажано приділити основну увагу", – зауважили вони [6, с. 22].

У світлі розгляду означеної проблеми на увагу заслуговує публікація американського аналітика С. Буранта "Україна і Польща: до стратегічного партнерства" [3, с. 99–111]. Виходячи з оголошеного політичними елітами двох країн прагнення мати такі взаємини, як ті, що існують між французами та німцями, дослідник з'ясував наявність для цього відповідного потенціалу. Порівняльний аналіз динаміки ВВП двох країн упродовж 1990–1996 рр. продемонстрував суперечливі тенденції: у той час, як після "шокової терапії" обсяг ВВП Польщі вже з 1992 р. почав впевнено зростати, в Україні він катастрофічно скорочувався [3, с. 108]. Величезна якісна диспропорція визначалася одним із чинників, які не найкращим чином позначаються на співпраці українських та польських підприємців. Разом з тим, з огляду на виняткову зацікавленість поляків в українському ринку, який, як наголошується у публікації, сприймається ними як "потенційно привабливий", дослідник прогнозував двом державам активізацію взаємин. Запорукою прогресивних трансформацій С. Бурант назвав здійснення відповідних реформ та оздоровлення економіки України [3, с. 109].

Проблема налагодження економічного співробітництва між двома державами стала предметом прискіпливої уваги П. Чернеги [7, с. 1–4]. Дослідник переконаний: з травня 1992 р., коли відбувся перший офіційний візит українського президента Л. Кравчука до Варшави та було підписано низку угод і домовленостей, торгівельно-економічне співробітництво між двома державами отримало потужний стимул до розвитку [7, с. 2]. Для ефективного впровадження у життя підписаних документів та налагодження й активізації співпраці, на початку 1993 р. створено міжурядову українсько-польську змішану комісію з питань торгівельного та економічного співробітництва. Активізація офіційних взаємин за умови зростаючого товарообороту між двома державами дала підстави міністру закордонних справ Республіки Польщі (РП) Г. Сухоцькій у 1993 р. назвати українсько-польське співробітництво зразковим [7, с. 3].

Високі оцінки економічним взаєминам дав міністр Міністерства закордонних справ (МЗС) РП Б. Геремек. Вбачаючи у їх розвитку стратегічну важливість, він наголосив на необхідності забезпечити гарантії фінансової безпеки спільних інвестицій та виробничої співпраці [8, с. 74].

Серед праць, присвячених економічній взаємодії України й Польщі наприкінці 1980-х – 1990-х рр., слід відзначити роботу О. Бабак [9]. У ній автор дослідила економічну політику Польщі щодо України, з'ясувала основні напрями присутності польського бізнесу в економіці нашої держави. Належна увага у праці приділена торгівельній співпраці та контактам у галузі сільського господарства. Попри це, такі важливі аспекти економічної взаємодії як енергетичне та міжрегіональне співробітництво, у праці майже не досліджені.

З приходом до влади у Польщі А. Квасневського дослідники починають відлік нового етапу взаємодії двох країн. Так, у праці керівника Бюро національної безпеки РП М. Сівеця [10] зауважено, що з обранням на посаду президента РП А. Квасневського зв'язки між двома державами зазнали якісних трансформацій: на зміну політичним заявам прийшли реальні дії у сфері політики та економіки. Починаючи з першої зустрічі президентів А. Квасневського та Л. Кучми, що відбулася у січні 1996 р., М. Сівець констатує появу значних успіхів у створенні сприятливого клімату для великих економічних проектів. Відображенням зацікавленості Польщі у розбудові економічних взаємин з Україною автор обґрунтовано називає постійну присутність польських підприємців у складі делегацій президента А. Квасневського, що неодноразово перебували до нашої держави. Неабияку роль в активізації економічного співробітництва відіграли проведені під патронатом президентів форуми бізнесу.

Схожої думки дотримується польський учений Я. Драус. Дослідник переконаний, що зростання динаміки сукупного торгівельного обороту, констатувати яке Україна та Польща почали у 1995 р., стало наслідком підписання низки міжурядових угод, а також здійснення багатьох ініціатив, серед яких були різного роду засідання, з'їзди, виставки [11, с. 40; 12, с. 35].

Значну наукову цінність для розгляду аналізованої проблеми має праця Д. Васильєва та Л. Чекаленко "Українсько-польські відносини наприкінці XX ст." [13, с. 13–17]. У ній автори розглянули

питання реалізації спільних економічних проєктів, а також взаємодію у рамках організацій, створених з метою підтримки та активізації міждержавних взаємин. Вагомим кроком, який зняв певні обмеження у торгівельному співробітництві, науковці назвали підписання 23 січня 1997 р. меморандуму про заходи щодо лібералізації двосторонньої торгівлі між Україною та Республікою Польща.

Конструктивні зміни, що мали місце у торгівельно-економічній взаємодії Варшави й Києва, розглядаються у праці в контексті виходу українсько-польського партнерства на рівень стратегічного. Так, упродовж 1995–1997 рр. відбулося зростання сукупного обсягу товарообігу з 398,0 до 949,7 млн дол. США [13, с. 14]. Як наслідок, у 1996 р. Польща перетворилася на головного торгівельного партнера України серед країн Центральної і Східної Європи та посіла шосте місце серед країн світу, поступившись при цьому Російській Федерації, Німеччині, Білорусі, Туркменістану та США. Окрім того, позитивну динаміку демонструвало інвестиційне співробітництво. У грудні 1997 р. дослідники констатували обсяг польських інвестицій в українську економіку на рівні 25,9 млн дол. США. 524 підприємства з польським капіталом розгорнули в Україні свою діяльність [13, с. 15].

Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглянуто у працях О. Антонюка [14, с. 4–7], В. Бонусяка [15, с. 40–45], Р. Земби [16, с. 55–77], А. Киридон [17, с. 3–9], Л. Чекаленко [18, с. 26–31],

Важливим внеском у вивчення економічної складової співпраці України та Польщі стала робота Л. Ковач [19]. Чільне місце у ній займають питання торгівельного та інвестиційного співробітництва, взаємодія у сфері транспорту та транскордонних зв'язків. Попри те, що робота стала першим дослідженням, у якому означена проблема зазнала комплексного обґрунтування, вона не позбавлена суттєвих недоліків. Так, очевидно замалою є кількість архівних матеріалів та польських джерел, що використовуються у роботі. Не на користь дослідженню позначається поверховість аналізу енергетичного та регіонального співробітництва між двома державами.

Грунтовним аналізом проблеми відзначається наукова розвідка І. Афанасьєва [20]. Очевидним надбанням автора є періодизація торгівельно-економічної взаємодії між обома державами, зроблена на основі глибокого різнорівневого аналізу господарських відносин між ними. Перший етап, позначений формуванням відповідної договірно-правової бази, налагодженням офіційних контактів, вивченням можливостей та напрямків співпраці, тривав упродовж 1991 р. – середини 1993 р. Його характерною ознакою науковець називає неповне використання сторонами наявного потенціалу, їх інертність. Другий етап, що тривав до середини 1998 р., був оцінений значно вище: упродовж цього часу суттєвого зростання зазнали основні показники торгівельно-економічного співробітництва. Далися взнаки розвиток прикордонної інфраструктури, збільшення обізнаності українських підприємств у можливостях польського бізнесу, розвиток правової бази відносин з Польщею. Відлік третього етапу взаємодії І. Афанасьєв розпочав з середини 1998 р., коли на провідні місця у взаємодії України й Польщі вийшли проблеми розбудови нафтопроводу "Баку-Одеса-Броди-Гданськ", а також спільне українсько-польське виробництво різноманітних товарів [20, с. 13].

Вивчення політичної та економічної взаємодії між двома державами підвело історика до висновку, що українське керівництво, яке впродовж усього періоду 1991–2000 рр. проголошувало Польщу стратегічним партнером України, економічній складовій належну увагу почало приділяти лише з другої половини 1993 р. З цього часу, – переконаний дослідник, – в економічній взаємодії почали вбачати "підґрунтя для стратегічного політичного союзу, спрямованого на стримування потенційної загрози з боку Росії" [20, с. 14].

І. Афанасьєв [21, с. 34–37] обґрунтував кількісні зміни в товарообігу між Україною та Польщею упродовж 1992–2000 рр., визначив причини, що їх обумовили.

Зовнішньоторгівельний обіг між Україною та Польщею упродовж 1992–2003 рр. проаналізували вітчизняні економісти Б. Андрушків та Я. Бакушевич [22, с. 82–85]. На тлі високих показників та позитивної динаміки, притаманних торгівельній взаємодії, дослідники відзначили суттєве скорочення обсягів взаємної торгівлі у 1997–1999 рр. Деструктивні зміни в обсязі сукупного товарообороту автори обґрунтували фінансовою кризою в Росії (дефолт), що згодом перекинулася на Україну [22, с. 82–83].

Динаміка змін у зовнішній торгівлі між Польщею та Україною у 1997–2002 рр., а також структура товарного обміну між ними у 1997–2003 рр. знайшла відображення у публікації В. Каліти [23, с. 282–289]. Засвідчуючи значні обсяги міждержавної торгівлі, учений, разом з тим, звертає увагу на серйозну проблему незмінного зростання від'ємного сальдо у торгівлі України з Польщею. Пояснюючи зростаючу зацікавленість польських експортерів в українському ринку, автор перераховує низку чинників, серед яких – стабільні ціни та валюта, значна сировинна база, добре розвинені шляхи сполучення. Окрім того, – доводить автор, – Україна, а також Білорусь та Литва, торгівельні відносини Польщі з якими є достатньо активними, розглядаються у Варшаві як "помости, через які легко входити на більш віддалені ринки, привабливі для зовнішнього обміну". До таких ринків у праці віднесено російський та ринок колишніх азійських республік [23, с. 286].

Інтерес до України з боку польського бізнесу на початку XXI ст. констатував український дослідник І. Сагайдачний [24]. Розділяючи тезу про те, що поляки "знову відкрили для себе Україну", автор пояснює: "Цього разу вони бачать державу зі стабільною економічною ситуацією, яка демонструє зростання. Це все ще ризикований ринок, але на ньому можна заробити гроші". В умовах зростання сукупного товарообігу Україна виявилася однією з небагатьох країн, у торгівлі з якими Польща впевнено зберігала позитивне сальдо.

На увагу заслуговує публікація посла РП в Україні М. Зюлковскі [25, с. 72–74]. Розпочавши огляд взаємин з обнадійливої ноти, мовляв "плідне економічне співробітництво є однією з передумов успішності наших двосторонніх взаємин", – він додав: "У цій сфері нам треба ще багато попрацювати". Попри позитивну динаміку, яку демонстрував товарообіг між Україною та Польщею на початку XXI ст., успіхи нашої держави було визнано маловтішними. Так, у 2001 р., коли обсяг торгівельних операцій між двома країнами становив більше, ніж 1,5 млрд дол. США, а зростання польського експорту склало понад 25 % і сягнуло 1 млрд дол. США, обсяг українського експорту до Польщі скоротився на 25 % і склав близько 500 млн дол. США. Серед ознак, притаманних торгівлі між двома країнами, дослідник називає переважаючу задіяність у її здійсненні малих та середніх фірм, а також перебування у тіні значної частки торгівельного обігу.

Зважаючи на значну зацікавленість підприємців обох країн в активізації торгівельно-економічної взаємодії, М. Зюлковскі вказує на необхідність подолання низки перешкод, що мають місце на цьому шляху. До найбільш нагальних проблем, що постали перед державами на початку XXI ст., автор відніс незадовільний стан прикордонних контрольних пунктів, нечітку систему сертифікації продукції, обмеженість доступу до інформації, необхідної для ведення бізнесу, а також труднощі в одержанні належних сум грошей від боржників [25, с. 73–74].

Вельми категорично на рахунок українсько-польського співробітництва висловився директор Інституту трансформації суспільства О. Соскін [26, с. 6–7]. Гостро розкритикувавши українських можновладців за те, що їх взаємини з польськими колегами позначені "порожніми" розмовами та безрезультатними поїздками до Варшави, автор закликав перейти до "реальних справ". "Дотепер немає спільних банків, обмаль українсько-польських підприємств, повільно розвивається і навіть скорочується торгівля між обома країнами. Це свідчить про невідпрацьовані механізми економічних зв'язків між Україною та Польщею", – зауважив він [26, с. 7]. Стратегічне партнерство, як наслідок, було назване таким, що існує переважно "на папері", а влада докладает зусиль, щоб і надалі його гальмувати.

Неабияку цінність для вивчення проблеми економічного співробітництва України й Польщі має колективна монографія "Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами" [27]. Праця створена у рамках спільного проекту Інституту "Схід-Захід" та Інституту регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна" і стала результатом роботи групи міжнародних дослідників, які упродовж вересня 2000 р. – червня 2004 р. працювали над вивченням проблеми співпраці України з її центральноєвропейськими сусідами у контексті вступу останніх до ЄС.

Для нашого дослідження безумовну цінність становить перший блок праці, який охоплює проблеми торгівельного та інвестиційного співробітництва України та Польщі. Очевидною заслугою авторів вважаємо здійснення детального аналізу структури та вартості торгівельного обігу упродовж 1997–2002 рр. Як з'ясувалося, структурно український експорт є досить однорідним: більше, ніж 50 % експортованої продукції представлено десятьма товарами, з яких на залізну руду, енергетичні товари та прокат припадає 25 %, 11 % та 8 % експорту відповідно [30, с. 21].

Стосовно інвестиційної взаємодії, у праці зазначається, що за обсягами прямих інвестицій в економіку України Польща є лідером серед інших країн Центральної Європи. Разом з тим, частка польських інвестицій в українську економіку є досить низькою: у відсотковому відношенні до всіх іноземних інвестицій в Україну наприкінці 2001 р. її розмір становив 1,58 % [30, с. 38].

Значний внесок у вивчення досліджуваної проблеми зробив В. Борщевський. Аналізуючи українсько-польське економічне співробітництво, дослідник ґрунтовно зупинився на розгляді різних його аспектів. Так, у розвідці [28, с. 140–147] вчений зосередився на розгляді інвестиційної співпраці між двома державами, у праці [29, с. 25–29] його увага прикута до проблеми торгівельної взаємодії. Особливий інтерес викликає опублікована у 2007 р. монографія "Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції" [30]. Чи не найбільшої уваги потребує третій розділ, який містить аналіз кількісних змін у торгівельних та інвестиційних взаєминах двох держав. Окрім того, належну увагу автор приділив взаємодії України та Польщі у рамках спеціальних економічних зон.

Таким чином, аналіз історіографічного доробку українських та зарубіжних авторів свідчить про те, що проблема торгівельно-економічного співробітництва України й Польщі займає у ньому чільне місце. Попри наявний інтерес, дослідники, зазвичай, аналізують лише окремі її аспекти. Це

зумовлює необхідність подальшого наукового обґрунтування проблеми з наступним опублікуванням комплексного дослідження.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв І.Ю. Польсько-українські відносини 1991–1999 рр. в українських наукових та публіцистичних працях / І.Ю. Афанасьєв // Магістеріум (Національний університет "Києво-Могилянська Академія": історичні студії). – Випуск 7. – К., 2001. – С. 108–112.
2. Глібов В. Українсько-польські взаємини в пострадянський період. Деякі аспекти політичного й економічного співробітництва / Віктор Глібов, Дмитро Горун // Політика і час. – 1997. – № 5–6. – С. 15–21.
3. Бурант С. Україна і Польща: до стратегічного партнерства / С. Бурант // Політична думка. – 1997. – № 3. – С. 99–111.
4. Горун Д.О. Українсько-польські відносини (1991–1997 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / Д.О. Горун. – Одеса, 1999. – 17 с.
5. Gill W. Stosunki Polski z Ukrainą w latach 1989–1993 / Władysław Gill, Norbert Gill. – Torun: Adam Marszałek, 1994. – 123 s.
6. Пирожков С. В контексті загальної архітектури безпеки: Польсько-українські відносини: погляд з України / С. Пирожков, О. Крамаревський // Політика і час. – 1996. – № 1. – С. 14–25.
7. Чернега П. Українсько-польський діалог в контексті стратегічного партнерства / П. Чернега // Історія в школі. – 2002. – № 5/6. – С. 1–4.
8. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі / Броніслав Геремек // Політична думка. – 1998. – № 1. – С. 62–75.
9. Бабак О.І. Політика Польщі щодо України (кінець 1980-х – 1990-ті роки): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / О.І. Бабак. – К., 2002. – 19 с.
10. Сивец М. Украина и Польша: подытоживая достигнутое / Марек Сивец // Зеркало недели. – 2001. – 22 августа (№ 32).
11. Драус Я. Процес становлення та розвиток польсько-українських відносин у 1991–2009 роках: політичний дискурс / Ян Драус // Економічний часопис ХХІ. – 2009. – № 11–12. – С. 38–44.
12. Драус Я. Дослідження польсько-українських стосунків у 1991–2008 роках: нарис проблематики / Ян Драус // Чорноморський літопис. Науковий журнал. – 2010. – Випуск 1. – С. 32–41.
13. Васильєв Д. Українсько-польські відносини наприкінці ХХ ст. / Дмитро Васильєв, Людмила Чекаленко // Нова політика. – 1998. – № 4. – С. 13–17.
14. Антонюк С. Становлення та розвиток українсько-польських відносин (1991–2003) / С. Антонюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Вип. 74–76. – К., 2004. – С. 47.
15. Bonusiak W. Stosunki gospodarcze Polski i Ukrainy // Ukraina a Polska – partnerstwo strategiczne. Historia. Czas teraźniejszy. Przyszłość. – К., 2002. – Część druga. – S. 40–45.
16. Zięba R. "Partnerstwo strategiczne" Polski i Ukrainy / Ryszard Zięba. – Rocznik Nauk Politycznych. – 2002. – № 1. – S. 55–77.
17. Киридон А. Україна – Польща: сучасний стан і перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів / Алла Киридон // Історія України. – 2012. – № 13–14 (749–750). – С. 3–9.
18. Чекаленко Л. Україна і Республіка Польща: від історичних стереотипів до стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2010. – № 3/4. – С. 26–31.
19. Ковач Л.Л. Українсько-польське співробітництво в 1991–1999 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 "Історія України" / Л.Л. Ковач. – К., 2003. – 16 с.
20. Афанасьєв І.Ю. Польсько-українські відносини 1991–2000 рр.: політична та економічна взаємодія: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / І.Ю. Афанасьєв. – К., 2004. – 20 с.
21. Афанасьєв І.Ю. Зміни обсягу польсько-українського товарообігу у 1992–2000 рр.: основні причини / І.Ю. Афанасьєв // Наукові записки НАУКМА. Історичні науки. – 2003. – Том 21. – С. 34–37.
22. Андрушків Б. Україна і Польща: економічні аспекти співпраці / Б. Андрушків, Я. Бакушевич // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 82–85.
23. Каліта В. Україна в польській зовнішній торгівлі / В. Каліта // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 282–289.
24. Сагайдачний І. Україна-Польща: поговоримо, нарешті, про економіку... / Іван Сагайдачний // Дзеркало тижня. – 7 червня 2002. – № 21.
25. Зюлковські М. Польсько-українські взаємини як складова архітектури сучасної Європи / М. Зюлковські // Віче. – 2003. – № 6. – С. 72–74.
26. Соскін О. Моделі розвитку країн посткомуністичного простору / О. Соскін // Економічний часопис. – 2000. – № 6. – С. 6–7.
27. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами / Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна". – К.: "К.І.С.", 2004. – 360 с.
28. Борщевський В.В. Інвестиційні пріоритети українсько-польського співробітництва: регіональний аспект / В. В. Борщевський // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 140–147.
29. Борщевський В. В. Оптимізація торговельного співробітництва України і Польщі на сучасному етапі європейської інтеграції / В. В. Борщевський // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – № 3 (44). – С. 25–29.
30. Борщевський В. Українсько-польське економічне співробітництво в умовах євроінтеграції / В. Борщевський: Монографія. – Львів: Аверс, 2007. – 328 с.

Наталья Черная

**ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ОЦЕНКИ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША
В КОНЦЕ 80-Х ГГ. XX СТ. – 2004 Г.**

В статье осуществлен анализ работ украинских и зарубежных исследователей, раскрывающих генезис торгово-экономического сотрудничества Украины и Польши в конце 80-х гг. – 2004 г., определены основные направления исследования проблемы.

Ключевые слова: Украина, Польша, отношения, торгово-экономическое сотрудничество, историография.

Nataliya Chorna

**HISTORIOGRAPHICAL EVALUATION OF TRADE AND ECONOMIC COOPERATION
BETWEEN UKRAINE AND THE REPUBLIC OF POLAND
IN THE LATE 80S OF THE TWENTIETH CENTURY – 2004**

The article analyzes the works of Ukrainian and foreign researchers that reveal the genesis of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland in the late 80's of the twentieth century – 2004; the main directions of this issues research are outlined in the article.

Key words: Ukraine, Poland, relations, trade and economic cooperation, historiography.